

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 36 Volume: 8 Issue: 36

Şubat 2015 February 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TÜRK BASININDA GEZİ PARKI EYLEMLERİ ÜZERİNE BİR İÇERİK ANALİZİ: EYLEMLER NASIL SUNULDU?

A CONTENT ANALYSIS OF THE GEZI PARK PROTESTS IN THE TURKISH PRESS: HOW WERE THE PROTESTS PRESENTED?

Elif KORAP ÖZEL*

Şadiye DENİZ**

Öz

Türkiye'nin en büyük şehirlerinden biri olan İstanbul'da bir çevre hareketi olarak başlayan Gezi Parkı Eylemleri kısa zamanda hükümet karşıtı toplumsal bir olaya dönüşmüştür. Sosyal medyada örgütlenen eylemler özellikle 2013'ün Haziran'ında ülke genelinde tüm şehirlere yayılmıştır. Bu çalışma Gezi Parkı Eylemleri'nin Türkiye'deki ulusal gazetelerin birinci sayfasında nasıl temsil edildiğini belirlemek üzere gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında Gezi Parkı Eylemleri'nin gerçekleştiği 27 Mayıs- 16 Haziran 2013 tarihleri arasında 19 ulusal gazetede konuyla ilgili yayımlanan 1811 habere içerik analizi uygulanmıştır. Araştırmada gazetelerin Gezi Parkı Eylemleri'ne ne kadar önem verdiği, birinci sayfada ne kadar yer ayırdığı, konuyu nasıl ele aldığı gibi sorulara yanıtlar aranmıştır. Türkiye'de ulusal gazetelerin günlük tirajı ortalama 5.5 milyondur. Bu çalışmada incelenen 19 gazete bu tirajın 4 milyon 177 binini temsil ettiğinden, araştırma Gezi Parkı Eylemleri'nin geniş kitlelere nasıl yansıtıldığını ortaya koyabilmesi bakımından önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gezi Parkı Eylemleri, Haber Değeri, Eşik Bekçisi, İçerik Analizi, Ulusal Gazeteler.

Abstract

The Gezi Park protests emerged as an environmental action in İstanbul, the largest city in Turkey, and in a short time become a social movement against the government. As a result of organization on social media, protests spread to most Turkish cities, mainly in June 2013. This article attempts to define how the national newspapers of Turkey presented the Gezi Park Protests on their front pages. The research was conducted on 19 national newspapers published between May 27 and June 16, 2013 using content analysis of 1811 news items about the Gezi Park protests. The study aims to answer the following questions: How important were the Gezi Park protests for the national newspapers? What kind of news and information about the Gezi Park protests appeared on the front pages of the national newspapers and in what proportions? The total daily circulation of national newspapers in Turkey is about 5.5 million, and the 19 newspapers studied have a circulation of 4,177,000; therefore, this research is significant in indicating how the national newspapers reflected the Gezi Park protests to a large audience.

Keywords: Gezi Park Protests, News Values, Gatekeeper, Content Analysis, National Newspapers.

GİRİŞ

Sosyal medyanın toplumsal hareketler ve yurttaş katılımıcılığında yarattığı dönüşüm, Türkiye'de -dünyanın çeşitli ülkelerinin ardından- 27 Mayıs 2013 tarihinde başlayan Gezi Parkı Eylemleri ile deneyimlenmiştir. Türkiye'nin alışık olmadığı tarzda bir örgütlenme ve toplumsal hareket biçimi olan Gezi Parkı Eylemleri, pek çok özelliği bakımından yenidir, şaşırtıcıdır ve bu

* Yrd. Doç. Dr., zmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal ve Be eri Bilimler Fakültesi, Medya ve leti im Bölümü.

** Doç. Dr., Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü.

nedenle de haber değeri taşımaktadır. Farklı toplumsal tabakalardan, farklı ideolojilerden gelen ve farklı demografik özelliklere sahip insanlar, aynı kaygı ve beklenti düzeyinde buluşmuştur. Başlangıçta geleneksel haber medyasının görmediği, haber metinlerinde yer vermediği Gezi Parkı Eylemleri, sosyal medyada hızla yayılmış ve kamusal alanda kendi çabası ile görünür olmayı başarmıştır. Tam da bu noktada, sosyal medyanın alternatif olmayı başarması ile geleneksel medya da Gezi Parkı Eylemleri'ni haberleştirmeye başlamıştır. Buradan hareketle, çalışmanın kuramsal kısmında Gezi Parkı Eylemleri'nin başlangıçta neden görmezden gelindiği, sonradan neden haberleştirildiği sorularının cevabı aranmakta; bu nedenle de haber faktörleri ve haber seçimi konusunda bizzat söz sahibi olan eşik bekcisi kuramlarına değinilmektedir.

Çalışmanın araştırma kısmında ise; Gezi Parkı Eylemleri'nin Türkiye'de yayımlanan ulusal gazetelerde ne kadar ve nasıl temsil edildiği içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışma, Türk basınının Gezi Parkı Eylemleri'ni ne kadar önemli gördüğünü, haberlerin sayısı, kapladığı alan ve haberin manşet/sürmanşetten verilmesi bağlamında ölçmeyi ve eylemlere ilişkin haberlerin tutumlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bunun yanında, ortaya çıkan verilerin istatistikî olarak birbiriyle ilişkilendirildiği çalışmada, Türkiye'de yayımlanan 19 ulusal gazete incelenerek, araştırma evreninin tamamına yakını örneklem olarak ele alınmıştır. Araştırmanın önemi, çalışmanın araştırmacıların bakış açısından azade olarak, Gezi Parkı Eylemleri'ne dair ulusal gazetelerin habercilik karnesini ortaya çıkarmasıdır.

GEZİ PARKI EYLEMLERİNİN ARDALANI

Gezi Parkı Eylemleri 2013 yılında, 61. hükümetin, İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde bulunan ve sadece umumi hizmette kullanılmak koşulu ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne tahsis edilmiş olan Taksim Gezi Parkı'na, İstanbul 6'ncı İdare Mahkemesi ve 2 No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı olduğu halde Taksim Yayalaştırma Projesi çerçevesinde Topçu Kışlası inşa etmek istemesi üzerine başlamıştır. 27 Mayıs 2013 tarihinde iş makinelerinin parka girmesinin ardından haberin sosyal medyada kısa sürede yayılması sonucunda, bazı aktivistler parka gidip çalışmalarını durdurmaya çalışmıştır. Polis, 29 Mayıs sabahı saat 05.00'te parkta çadır kurarak geceleyen eylemcilere sert şekilde müdahale etmesi, olayların büyümesine yol açmıştır (www.wikipedia.org, Erişim: 01.04.2014; Banko vd. 2013: 13). "Gezi hareketini yaratan ve sürdüren iki olumsuz birleştiren, ağaç yıkımı ve polis şiddetidir. Hareket bunlara karşı olma durumu üzerinden, ortak alanlara sahip çıkma ve demokrasi arzusunu dile getirmiştir" (Tuğal, 2013: 15-16). Polisin müdahaleleri ve inşaatın yapımındaki ısrarcı tutum ile protestolar hükümet karşıtı gösterilere dönüşmüş ve İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyükşehirler başta olmak üzere Türkiye'nin diğer illerine de yayılmıştır. Başbakanın direnişçiler için kullandığı 'çapulcu' kelimesi ise eylemcileri tanımlayan bir sığata dönüşmüştür (İnal: 2013:20). Benzer toplumsal hareketler aynı ideolojiden, aynı dünya görüşünden beslenen, aynı sınıfsal temele dayanan grupların dayanışmasından oluşmaktayken, Gezi Parkı Eylemleri'nde ise, politik bir homojenliğe sahip olmadığı görülen "aktörlerin tek ortak özelliği iktidar mekanizmasının dışına itilmiş olmalarıdır" (Şen, 2014: 226).

Eylemler, kendiliğinden, lidersiz, örgütsüz, sınıfsal temelden yoksun bir hareket olarak doğduğu için yenidir. Castells de (2013: 304), Gezi Parkı Eylemleri'ni, yeni bir tür toplumsal hareket olarak tanımlamaktadır, çünkü "eylemler ağ toplumunda iletişim kurma ve kendi kendine örgütlenme konusunda özerk bir yetiye sahiptir." Eylemler, internet ve sosyal medyanın yurttaşlar ve eylemsellik boyutunda yarattığı dönüşümü nitelemek için dünyadaki akademik çevrelerde son zamanlarda sıklıkla dile getirilen 'dijital yurttaşlık' (Bennett 2008: 1-24), 'DIY citizenship' (Ratto vd. 2014) gibi katılımı maksimize eden yeni bir yurttaşlık biçiminin ve 'dijital dayanışma' adı verilen yeni bir toplumsal hareket türünün de Türkiye'deki örneğini oluşturmaktadır. Nitekim, eylemlerin hızla yayılmasında, organize olmasında ve eylemcilere yardım edilmesinde Twitter başta olmak üzere sosyal medya önemli bir görev üstlenmiştir. Eylemler sırasında "sosyal medya, eylemcilerin kamusal alanda toplanmalarını kolaylaştıran bir şekilde bir araya gelmenin kareografisini oluşturmuş ve katılım yönünde duygusal bir gerilimin doğrulmasında hayati rol oynamıştır" (Gerbaudo, 2012: 168). Irak ve Yazıcıoğlu da (2012: 125-127) "Twitter gibi pratik bir aracın örgütlenme kapasitesine olumlu etki yaptığını"

söylemekte; ancak “ne Twitter ne de başka bir sosyal medya aracının ülkede var olmayan bir politik bağlamı sıfırdan yaratma gücüne sahip olmadığına” dikkat çekmektedir. Bu boyutuyla Gezi Parkı eylemcilerinin sosyal medyayı bir örgütlenme aracı olarak kullandığını söylemek mümkündür. Nitekim Gezi Parkı olaylarında #OccupyGezi ve #DirenGeziParki adlı hashtag formatları ile oluşturulan linklere milyonlarca tweet atılmıştır. Böylece sosyal medya direnişe, hem farkındalık hem de organizasyon konusunda katkı sunmuştur (Irak, 2013: 94).

Diğer taraftan Gezi Parkı Eylemleri’nde sosyal medyanın gücü, başlangıçta haberleri görmezden gelse de, geleneksel medyayı konuyu haberleştirmeye zorlamıştır. “Örneğin CNN Türk haber kanalının gösterilerin yoğun olduğu sırada penguinlerle ilgili belgesel yayınlaması tepkilere neden olmuş ve penguin, gösteriler ile sosyal medyada kullanılan sembollerden biri haline gelmiştir” (www.wikipedia.org, Erişim: 01.04.2014). Ancak, eylemlerin ülke genelinde yaygınlaşması, hükümet yetkililerinin konuya ilişkin açıklamaları, hem polis hem eylemciler tarafından kullanılan şiddetin artması ve ölümlerin yaşanması, geleneksel medyanın da konuya ilgi göstermesini sağlamıştır.

Gezi Parkı Eylemleri’nde ölen ve yaralananların bilançosu ise Türkiye için ağır olmuştur. Eylemler sırasında polisin aşırı güç kullanımı ve bazı eylemcilerin şiddete başvurması çatışmalara yol açmıştır. Protestolara katılan Mehmet Ayvalıtaz, Abdullah Cömert, Ethem Sarısülük, Ali İsmail Korkmaz, Berkin Elvan, Ahmet Atakan ve polis memurları Mustafa Sarı ile Ahmet Küçüktağ hayatını kaybetmiş, çok sayıda kişi yaralanmıştır. 27 Mayıs 2013’de ilk ağaçların yıkılmasıyla başlayan protestolar, Ekim ayına kadar sürmüştür.

HABER DEĞERİ KURAMLARI BAĞLAMINDA GEZİ PARKI EYLEMLERİ

Türkiye’nin ilk defa deneyimlediği yeni ve farklı tarzda örgütlenen bir toplumsal hareket olan Gezi Parkı Eylemleri’nin ulusal gazetelerdeki temsili, gazetelerin hükümete yakınlığı/uzaklığı, çevre olaylarına ilgisi /ilgisizliği ekseninde farklılaşmaktadır. Çalışmanın araştırma bölümünde de görüleceği üzere, Gezi Parkı Eylemleri ulusal gazetelerde haber sayısı ve haberlerin kapladığı alan bakımından farklı temsil edilmiştir. Gazetelerin önem verdikleri konular, haberin ilk sayfadan ve manşetten sunulması, kapladığı alanın büyüklüğü ve haber sayısının fazlalığı gibi unsurlardan anlaşılmaktadır. Gezi Parkı Eylemleri’nin başlangıçta gazeteler tarafından çok önemli görülmediği, ancak eylem toplumsal bir boyut kazandıktan sonra gazetelerce önemsendiği görülmektedir. Gazeteler etrafımızda/dünyamızda bir gün içerisinde yer alan sayısız olaydan hangilerini haber olarak bize sunmaktadır? Bunun kriterleri nelerdir ve buna kim(ler) karar vermektedir? Çalışmanın bu bölümünde bu soruların yanıtları aranacaktır.

Literatürdeki haber değeri/haber faktörü çalışmaları hangi konuların, niçin haber yapıldığı sorusunun cevabını vermektedir. Neyin haber olduğuna dair yapılan ilk haber değeri araştırmaları 1922 yılında Amerika’da ortaya çıkmıştır.

Walter Lippmann (1945), “Realitenin tamamen kavranamayacak kadar karmaşık olduğunu düşünmüş, haberlerin, realitenin bir kesitini stereotiplere bağlı olarak aktardığını ve kendisine özgü bir realite tasarladığını belirtmiştir. O’na göre bir olayın haber değerine sahip olabilmesi için alışılmışın dışında olması, süreyle sınırlandırılması, yapısının basit olması, bir mantığa ve anlama sahip olması, olaya etkili ve/veya ünlü kişilerin katılması ve olay yerinin okura yakın olması gerekmektedir” (Alver, 2011: 109).

Lippmann burada sadece bir olayın haber değerini tartışmamakta, haber ve gerçeklik arasındaki ilişkiye de değinmektedir. O’na göre haberlerde sunulan realite tasarlanmıştır, dolayısıyla haberde sunulan realite ile gerçek realite aynı değildir.

Lippmann’ın çalışmalarının Avrupa’daki temsilcisi olarak Johann Galtung ve Mari Holmboe Ruge da 12 haber faktörü ile olayların haber değerinin çerçevesini çizmeye çalışmıştır. Galtung ve Ruge’un belirlediği on iki haber faktörü şunlardır;

“Olayın haber olması için gereken uygun süreyi ifade eden *frekans faktörü*, insanlar için ilgi çekici olmasını ifade eden *bilinç eşiği* (*dikkat çekme eşiği*) *faktörü*, olayın basit olmasını

ifade eden *açıklık faktörü*, haber konusunun izleyicinin ilgi alanında olmasını ifade eden *anlamlılık faktörü*, bir olayın alımlayıcının beklenti ve istekleri ile uyumunu ifade eden *uygunluk faktörü*, olayın *beklenmeyen ve sürpriz bir içeriğe* sahip olması, *süreklilik faktörü*, o gün haberi yapılan konuların bir uyum ve bütünlük içinde olmasını ifade eden *kompozisyon faktörü*, olayın *elit uluslarla ilişkili olması*, olayın *elit kişilerle ilişkili olması*, olayın *insanlarla ilgili olması* (kişiselleştirmeye olanak tanınması) ve son olarak da *kaza, cinayet, çatışma gibi olumsuz unsurlar içermesini ifade eden negatiflik faktörüdür*" (Harcup vd. 2010:262).

Gezi Parkı Eylemleri bu haber faktörlerinden pek çoğunu içermesi bakımından ulusal gazetelerde geniş yer bulmuştur. Öte yandan Galtung ve Ruge bu haber faktörlerinin birlikte eylemde bulunması konusunda;

"Ekleme, tamamlayıcı ve bırakma olmak üzere üç hipotezden söz etmektedir. Ekleme hipotezi; belli bir olay ile ne kadar çok haber etmeni ilgilirse olayın haber olmasının daha yüksek olasılığa sahip olduğunu söyler. Tamamlayıcı hipotez, bir olayda bir etmen alt düzeyde ise dengenin bir başka etmenin üst düzeyde olması ile sağlanacağını ileri sürer. Dışarıda bırakma hipotezine göre ise tüm etmenlerin alt düzeyde olduğu bir olay haber olmayacaktır" (McQuail vd. 2005:219).

Benzer bir şekilde WinfriedSchulz da 6 adet haber faktöründen söz etmektedir. Bunlar; elit ulus/kişilerle ilişkiyi ifade eden *statü faktör boyutu*, olaya yakın olmayı ve olaydan etkilenilmesini ifade eden *önem faktör boyutu*, olayın güncel ve beklenebilir olmasını ifade eden *frekans, önceden görülebilirlik ve sürpriz haber faktörü*, sürekliliği içeren *uygunluk faktör boyutu*, saldırganlık, tartışma, başarı ve değer gibi unsurları içeren *birleşme değeri faktör boyutu* ve kişiselleştirme ve duygusallaştırma unsurlarını içeren *insanla ilgili olması haber faktörler boyutudur* (Alver, 2011: 118).

Hangi konuların, niçin haber olması gerektiğine kimin karar verdiği sorusuna ise David Manning White, Warren Breed ve Walter Gieber'in eşik bekçisi araştırmalarına bakarak yanıt vermek mümkündür. Medyada hangi olayların haberleştirileceğine karar verme sürecinde muhabirden editöre, genel yayın yönetmeninden gazetenin sahibine kadar aşağıdan yukarıya bir filtreleme süreci yaşanmaktadır. Bu karar vericilerin durduğu yerlere eşik ve bunlara da eşik bekçisi denilmektedir. "Eşik bekçisi (gatekeeper) terimi, bir mesaj kitle iletişim araçlarından bireysel izleyici ya da dinleyiciye geçerken bu mesaja müdahale edenleri anlatmaktadır" (Uzun 2009: 94). Eşik bekçisi çalışmalarında bu mesaja müdahalenin nedenleri sorgulanmaktadır. Bazıları bunu gazetecinin kişiliği ile ilintilendirirken, bazıları ise medya kurumunun yapısı ve çevresi ile ilgili görmektedir. Aslında eşik bekçilerinin karar süreçlerinde hepsinin birden etkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu alandaki ilk araştırmaları yapan White, eşik bekçiliği kavramı çerçevesinde "gazetecinin belirli olayların eşikten geçmesine niçin izin verdiğini, belirli olayların ise eşikten geçmesine niçin izin vermediğini anlamak için bir ampirik araştırma yapmış, öznel ve nesnel olmak üzere kriterler belirlemiştir" (Alver, 2011: 123). White'in bu sınıflandırmasında öznel kriterler gazetecinin kendisi ile ilgili, nesnel kriterler ise profesyonel gazetecilik anlayışının haber yapma kriterleriyle ilgilidir. White'in çalışması, medya kurumunun yapısı, çevresi ve ülkenin iletişim politikası gibi unsurları göz ardı etmiştir.

White'dan sonra eşik bekçiliğine dair araştırmalar yapan Warren Breed, Walter Gieber ve Gertrude J. Robinson, bu boşluğu doldurmuş ve gazete örgütünün yapısal koşulları içinde iktidar, egemenlik, bürokrasi ve sosyalizasyon sürecini ortaya koymuşlardır" (Alver, 2011: 126). Gazetelerin redaksiyon birimlerinde araştırmalar yapan bu kuramcılar, eşik bekçisinin kurumsal yapıdan ve medya çevresini oluşturan diğer unsurlardan bağımsız olmadığı, bu nedenle de aslında haber seçiminde o kadar da belirleyici rol üstlenmediği sonucuna varmışlardır. Bu kuram, gazetecinin kişiliği dışında medya örgütünün yapısını ve bulunduğu ülkenin iletişim politikalarını göz önünde bulundurması bakımından önemlidir. Her ne kadar haber seçim sürecini gazete çalışanı bizzat kendisi yapıyor olsa da, bunu gazetecinin bireysel eylemi olarak görmek, süreçte etkili olan diğer unsurları göz ardı etmek demektir. Bu unsurlar; gazetecinin ideolojisi, çeşitli konular hakkında zihninde var olan kalıp yargıları, değerleri

olabileceği gibi, daha geniş ölçekte medya kuruluşunun sahiplik yapısı, iktidarla ilişkileri, bulunduğu ülkenin kanunları, iletişim politikası da olabilmektedir. Bunların hepsi birden haber seçim süreçlerinde eşik bekçilerinin kararını açık ya da örtük bir şekilde etkilemektedir.

Eleştirel teori içerisinde de haber üretimi ve haber seçimine ilişkin çalışmalar bulunmaktadır. Bunlar arasında İngiliz Kültürel Çalışmalar Okulu'ndan Stuart Hall'i, Richard Hoggart'ı, eleştirel ekonomi politikçilerden Graham Murdock, Edward Herman ve Noam Chomsky'yi saymak mümkündür. Eleştirel görüşün temel argümanı, haberlerin liberal teorinin öne sürdüğü gibi gerçekliğin bir aynası olmadığı, aksine toplumdaki egemen ideoloji lehine kasıtlı ve bilinçli bir şekilde üretildiğidir. Bu bağlamda haberi gerçekliğin bir yansıması olarak görmekte ve haber metinlerindeki bu yansımayı deşifre etmek üzerine çalışmaktadırlar. Haberin hangi süzgeçlerden geçerek yapıldığı üzerine bir model geliştiren Herman ve Chomsky'nin görüşleri konumuz açısından önemlidir. Herman ve Chomsky'nin propaganda modeli, "servet ve güç eşitsizliğine, onun kitle medyasının çıkarları ve seçimleri üzerindeki çok boyutlu etkisine odaklanmaktadır. Paranın ve gücün hangi yollarla basılmaya uygun haberleri süzgeçten geçirebildiğini, muhalefeti marjinalleştirdiğini, hükümetin ve hakim özel çıkar gruplarının mesajlarını halka iletebildiğini ortaya çıkarmaktadır" (Herman ve Chomsky, 2012: 72). Chomsky, burada diğer kuramcılardan farklı olarak, haberlerin seçilmesi sürecine iktidar ve sermayeyi de eklemektedir. Herman ve Chomsky (2012: 72) haber süzgeçleri kümesini şöyle açıklamaktadır: "(1) Hâkim kitle medyası firmalarının büyüklüğü, tekelleşmiş mülkiyeti, sahibinin serveti ve kar yönelimi, (2) kitle medyasının temel gelir kaynağı olarak reklamcılık, (3) medyanın hükümet, iş dünyası ve bu temel kaynakların ve gücün faillerinin finanse ettiği ve onayladığı uzmanların sağladığı bilgilere dayanması, (4) medyayı disiplin altına alan bir araç olarak tepki üretimi, (5) ulusal bir din ve denetim mekanizması olarak 'antikomünizm. İşlenmemiş ham haldeki haberler geriye yalnızca basıma uygun damıtılmış bir artık kalana kadar peş peşe bu süzgeçlerden geçmektedir."

Buraya kadar anlatılan kuramlar, Gezi parkı eylemlerinin haberleştirilme biçimine ışık tutmaktadır. Gezi Parkı eylemleri dikkat çekmesi, beklenmedik bir şekilde gelişmesi, sürekliliği olması, toplumdaki bireylerin büyük bir çoğunluğunu ilgilendirmesi, elit ulus ve kişilerle ilgili olması bakımından haber değeri taşımaktadır. Bunun yanında gazetelerde Gezi Parkı Eylemleri'nin farklı biçimlerde sunulması, sermaye yapısı, iktidara yakınlık ya da uzaklık bağlamında ortaya çıkmaktadır. Bu durumu çalışmanın araştırma bölümünde yer alan Şekil 2 (Haberlerin Birinci Sayfada Kapladığı Alan) ve Şekil 3'te (Haberlerin Tutumu) izlemek mümkündür.

ARAŞTIRMA

Amaç: Bu çalışmanın amacı Gezi Parkı Eylemleri'nin Türkiye'de yayımlanan ulusal gazetelerde nasıl temsil edildiğini nicel verilerle ortaya koymaktır. Çalışma sosyal medyada örgütlenen ve Türkiye'de daha önce benzeri görülmemiş bir toplumsal hareketin farklı gazetelerde nasıl haberleştirildiğine ilişkin bir çerçeve çizerek, Türkiye'deki ulusal yazılı basın kuruluşlarına dair bir fotoğraf sunmayı hedeflemektedir. Çalışma, gazetelerin yayın politikalarının belirlenmesi ve haber seçimlerini etkileyen unsurların tespit edilebilmesi bakımından, nicel veriler ortaya koyduğundan önemli görülmektedir.

Bu çalışmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Gezi Parkı Eylemleri ulusal gazeteler için ne kadar önemli bir konudur? Bu konuda birinci sayfada kaç haber yayımlanmıştır?
- Gezi Parkı Eylemleri ulusal gazetelerin birinci sayfasının ne kadarını kaplamıştır?
- Gezi Parkı Eylemleri ulusal gazetelerin birinci sayfasında kaç kere manşet ve sürmanşet olmuştur?
- Ulusal gazetelerin Gezi Parkı Eylemleri'ne ilişkin haber tutumları nasıl dağılmıştır? Gezi Parkı Eylemleri'ni olumlayan, Gezi Parkı Eylemleri'ni eleştiren ve tarafsız haberlerin sayısı nedir?

- Ulusal gazetelerde Gezi Parkı Eylemleri'yle ilgili manşet ve sürmanşetlerde en çok tekrar eden kelimeler hangileridir?
- Haberlerin tutumları ile birinci sayfada kapladıkları alan arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Gazetelerin birinci sayfada yer verdikleri haberlerin sayısı ile haberlerin tutumu arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Farklı tutumlara sahip haberler arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

Evren ve Örneklem: Türkiye'de ulusal yayın yapan toplam 36 yaygın gazete bulunmaktadır ve bu gazetelerin günlük ortalama tirajları 5.5 milyondur. (www.medyatava.com, www.yaysat.com.tr; www.tdp.com.tr, Erişim: 07.04.2014) Tirajı, toplam tirajın yüzde 1'inin altında kalan (55 bin ve altındaki) gazeteler değerlendirmeye alınmamıştır. Çalışma kapsamına alınan gazetelerin üç haftadaki ortalama günlük tirajı 4 milyon 177 bin 118'dir. Bu da örneklemin evreni temsil etmede yeterli olduğunu göstermektedir. Böylece tirajı yüzde 1'in üzerinde olan 19 gazete çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Tirajı yüzde 1'in üzerinde olan gazetelerden Fotomaç, Fanatik ve AMK spor gazeteleri olduğundan, Yurt gazetesine ise ulaşamadığından inceleme kapsamı dışında tutulmuştur.

Çalışma kapsamında, Gezi Parkı Eylemleri'nin ortaya çıktığı ve en güçlü seviyesine ulaştığı 27 Mayıs-16 Haziran arası (21 gün) üç haftalık zaman dilimi içerisinde, Hürriyet, Zaman, Posta, Sözcü, Sabah, Habertürk, Türkiye, Milliyet, Vatan, Star, Takvim, Yeni Şafak, Akşam, Bugün, Güneş, Aydınlık, Yeni Mesaj, Taraf ve Cumhuriyet gazetelerinin birinci sayfasında yer alan haberler değerlendirmeye alınmıştır. Bu bağlamda söz konusu süre içinde 19 gazetede yer alan 1811 haber bu çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

Yöntem: Çalışmanın kuramsal kısmında Gezi Parkı Eylemleri'nin nasıl ortaya çıktığı ele alındıktan sonra, haber değeri/haber faktörü ve medyada haber seçim süreçlerinde etkili olan unsurlara ilişkin literatürde yer alan temel kuramlar aktarılmıştır. Çalışmanın araştırma kısmında ise söz konusu kuramlar ışığında Türkiye'de yayımlanan ulusal gazetelerin Gezi Parkı Eylemleri'ne ilişkin haberlerine içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi, bir metindeki değişkenleri ölçmek amacıyla, sistematik, tarafsız ve sayısal olarak yapılan analiz olarak tanımlanmaktadır (Wimmer ve Dominick, 2000: 135-136). Bu çalışmadan elde edilen veriler SPSS 15.0 programı aracılığıyla istatistik analizine tabi tutulmuş, verilere frekans ve korelasyon analizi uygulandıktan sonra sonuçlar yorumlanmıştır.

Çalışma kapsamında öncelikle gazetelerin birinci sayfasında yer alan haberlerden Gezi Parkı Eylemleri'yle ilgili olanlar iki araştırmacı tarafından tespit edilmiş ve 1811 haber numaralandırılarak SPSS 15'e girilmiştir. Bu haberler iki araştırmacı tarafından Gezi Parkı Eylemleri'ni eleştiren (A), Gezi Parkı Eylemleri'ni olumlayan (B) ve tarafsız (C) olarak kodlanmıştır. Ayrıca sayfada yer alan haberlerden manşet ve sürmanşet olanlar da ayrıca kodlanmış ve başlıkları hangi kelimelerin daha sık kullanıldığının belirlenmesi için sisteme girilmiştir. Farklı araştırmacılar arasında tutarlılığı gösteren güvenilirlik yüzdesinin en az %70 olması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 233). İki araştırmacının sağladığı verilere güvenilirlik testi yapılmış ve kodlayıcılar arasındaki güvenilirlik %95 (tutarlı) bulunmuştur.

Haberlerin sayfada kapladığı alanın tespit edilebilmesi için ise bir tam sayfa 64, yarım sayfa 32, çeyrek sayfa 16, çeyrek sayfanın yarısı 8, onun da yarısı 4 ve tek sütun haberler 2 birim kabul edilmiştir. Haberin sayfada kapladığı alanın büyüklüğünü tespit etmede santim ve sütun yerine yukarıda sınıflandırılan birimlerin dikkate alınmasının nedeni, gazete ebatlarının farklı olmasıdır.

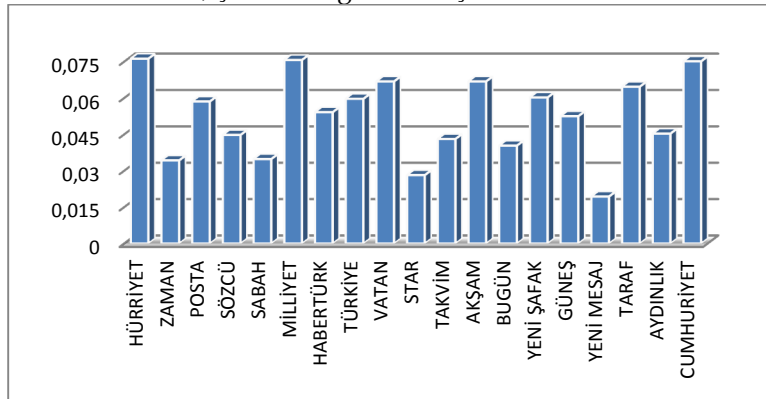
BULGULAR

Frekans Analizi:

Tablo 1: Gezi Parkı Eylemleriyle İlgili Haber Sayıları ve Haber Oranları

Gazete	Haber Sayısı	Haber Oranı
HÜRRİYET	138	0,076200994
MİLLİYET	137	0,075648813
CUMHURİYET	136	0,075096632
VATAN	121	0,066813915
AKŞAM	121	0,066813915
TARAF	117	0,064605191
YENİ ŞAFAK	109	0,060187742
TÜRKİYE	108	0,05963556
POSTA	106	0,058531198
HABERTÜRK	98	0,054113749
GÜNEŞ	95	0,052457206
AYDINLIK	82	0,045278851
SÖZCÜ	81	0,04472667
TAKVİM	78	0,043070127
BUGÜN	73	0,040309221
SABAH	63	0,03478741
ZAMAN	62	0,034235229
STAR	51	0,028161237
YENİ MESAJ	35	0,019326339
TOPLAM	1811	1

Tablo 1'e bakıldığında 21 günlük süreçte 19 gazetenin birinci sayfasında Gezi Parkı Eylemleri'yle ilgili toplam 1811 haber yayımlandığı görülmektedir. Gazetelerin, 27 Mayıs 2013'te başlayan çevre eylemini, ilk üç gün birinci sayfadan duyurmadığı tespit edilmiştir. Gezi Parkı Eylemleri, ancak polisin müdahale ettiği 29 Mayıs tarihinden itibaren (polis müdahalesi sabaha karşı olduğundan gazetelere ertesi gün, yani 30 Mayıs'ta yansıyabilmiştir) gazetelerin birinci sayfalarında haber olmaya başlamıştır. 21 günlük sürecin tamamı dikkate alındığında Hürriyet 138, Milliyet 137 ve Cumhuriyet 136 haber ile eylemlere ilişkin en fazla haber yayımlayan gazeteler olarak dikkat çekmektedir. Gezi Parkı Eylemleri'yle ilgili en az haberi ise Yeni Mesaj (35 haber) gazetesinin yayımladığı görülmektedir. Gazetelerin Gezi Parkı Eylemleri'ne yer verme oranları, Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1: Gazetelerin Gezi Parkı Eylemleri'yle ilgili haberlere yer verme oranları

Şekil 1'e bakıldığında Hürriyet, Milliyet ve Cumhuriyet gazetelerinin eylemlerle ilgili haber oranının, diğerlerinden yüksek olduğu görülmektedir.

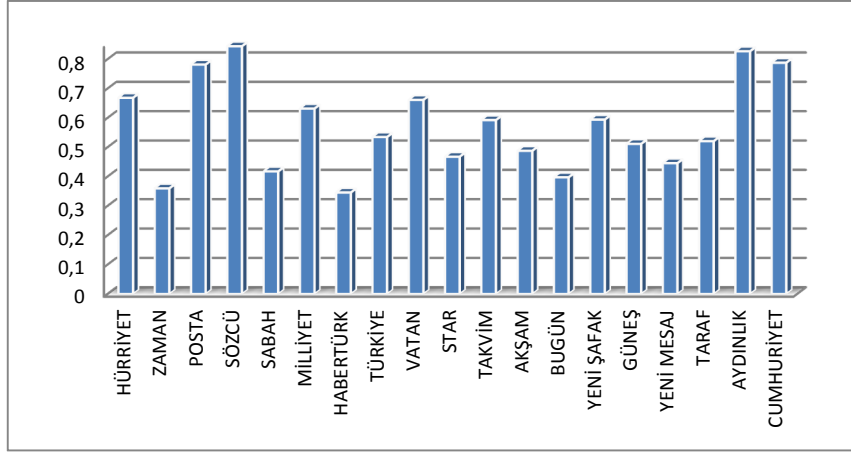
Tablo 2: Eylemlerle İlgili Haberlerin Birinci Sayfada Kapladığı Birim ve Oranları

Gazete	Birim	Birim Oranı
SÖZCÜ	54	0,84375
AYDINLIK	52,9	0,8265625
CUMHURİYET	50,4	0,7875
POSTA	50	0,78125
HÜRRİYET	42,76	0,668125
VATAN	42,3	0,6609375
MİLLİYET	40,4	0,63125
YENİ ŞAFAK	38	0,59375
TAKVİM	37,9	0,5921875
TÜRKİYE	34,2	0,534375
TARAF	33,3	0,5203125
GÜNEŞ	32,7	0,5109375
AKŞAM	31,2	0,4875
STAR	29,9	0,4671875
YENİ MESAJ	28,5	0,4453125
SABAH	26,7	0,4171875
BUGÜN	25,4	0,396875
ZAMAN	23	0,359375
HABERTÜRK	22,1	0,3453125

Gazetelerin Gezi Parkı Eylemleri'ne ne derece önem verdiğinin tespit edilebilmesi için haber sayılarının yanında haberlerin sayfada ne kadar yer kapladığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Araştırma kapsamında gazetelerin ana sayfasının tamamı 64 birim olarak kabul edilmiş ve bu bilgi çerçevesinde Gezi Parkı Eylemleri'ne ilişkin haberlerin 21 gün boyunca gazetelerin ana sayfasında ne kadar yer kapladığı hesaplanmıştır. Tablo 2'de de görüldüğü gibi, 21 gün boyunca birinci sayfasında konuya en fazla yer veren gazeteler Sözcü, Aydınlik, Cumhuriyet olmuştur. Bunu Posta, Hürriyet, Vatan ve Milliyet gazeteleri takip etmiştir. Örneğin Sözcü Gazetesi, Gezi Parkı Eylemleri'yle ilgili pek çok gazeteden daha az (81 haber) yayımlamasına karşın, konuya birinci sayfasında en fazla yer veren basın kuruluşu olmuştur. Sözcü'nün 21 gün boyunca ortalama olarak sayfasının yüzde 84'ünü Gezi Parkı Eylemleri'ne ayırdığı belirlenmiştir. Bu da göstermektedir ki Sözcü, eylemler sırasında birinci sayfasında Gezi olayları dışında bir konuya çok az yer vermiştir.

Aydınlik Gazetesi 21 günlük süreçte ana sayfasının yüzde 82'sini, Cumhuriyet yüzde 78'ini, Hürriyet, Vatan ve Milliyet ise yüzde 60'ından fazlasını Gezi Eylemleri'ne ayırmıştır. Birinci sayfasında konuya en az yer ayıran gazeteler ise Habertürk, Zaman ve Bugün olmuştur. Habertürk 21 gün boyunca ortalama olarak birinci sayfasının yüzde 34'ünü, Zaman yüzde 35'ini ve Bugün yüzde 39'unu Gezi Parkı Eylemleri'ne ayırmıştır. Haber oranları Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2: Gezi Parkı Eylemleri'yle ilgili haberlerin birinci sayfada kapladığı birimlerin oranı

Şekil 2 incelendiğinde Sözcü, Aydınlık, Cumhuriyet, Posta, Hürriyet gazetelerinin ana sayfalarında eylemlerle ilgili haberlere daha büyük oranda yer verdiği göze çarpmaktadır.

Tablo 3: Haberlerin Tutumu

Gazeteler	Gezi Parkı Eylemleri'ni Eleştiren (A) Haber Sayısı	(A) Kategorisi Haber Oranı	Gezi Parkı Eylemleri'ni Olumluyan (B) Haber Sayısı	(B) Kategorisi Haber Oranı	Tarafsız (C)	(C) Kategorisi Haber Oranı	Toplam Haber Sayısı
HÜRRİYET	28	0,20289	74	0,53623	36	0,26086	138
ZAMAN	31	0,5	15	0,24193	16	0,25806	62
POSTA	22	0,20754	45	0,42452	39	0,36792	106
SÖZCÜ	0	0	81	1	0	0	81
SABAH	35	0,55555	7	0,11111	21	0,33333	63
MİLLİYET	25	0,18248	79	0,57664	33	0,24087	137
HABERTÜRK	39	0,39795	22	0,22448	37	0,37755	98
TÜRKİYE	80	0,74074	4	0,03703	24	0,22222	108
VATAN	18	0,14876	68	0,56198	35	0,28925	121
STAR	44	0,86274	1	0,01960	6	0,11764	51
TAKVİM	51	0,65384	6	0,07692	21	0,26923	78
AKŞAM	24	0,19834	49	0,40495	48	0,39669	121
BUGÜN	30	0,41095	34	0,46575	9	0,12328	73
YENİ ŞAFAK	86	0,78899	3	0,02752	20	0,18348	109
GÜNEŞ	43	0,45263	36	0,37894	16	0,16842	95
YENİ MESAJ	0	0	28	0,8	7	0,2	35
TARAF	4	0,03418	78	0,66666	35	0,29914	117
AYDINLIK	21	0,25609	54	0,65853	7	0,08536	82
CUMHURİYET	2	0,01470	112	0,82352	22	0,16176	136
TOPLAM	583	0,32192	796	0,40640	432	0,23854	1811

Tablo 3'te de görüldüğü gibi haberlerin tutumunun belirlenmesi açısından üç kategori oluşturulmuştur. Buna göre hükümet tarafından yapılan açıklamalar ile eylemcileri suçlayan haberler A; eylemcilere destek veren, eylemcileri barışçıl gösteren, eylemcilerin söylemlerini içeren ve hükümeti eleştiren haberler B ve iki tarafın görüşlerine de eşit oranda yer veren, herhangi bir tarafa ilişkin yorum yapmayarak sadece olan bir olayı aktaran haberler ise C olarak kodlanmıştır.

Örneğin Star gazetesinde 6 Haziran 2013 tarihinde yayımlanan "#Yedirmeyeceğiz" başlıklı manşet haberde, "Taksim Gezi Parkı için başlayan eylemlerin planlı şiddete dönüşmesi ülke çapında huzursuzluğa yol açtı. Yurtiçi ve yurtdışından Başbakan Erdoğan'ın şahsını hedef alan hakaretler sosyal medyada tepkiyle karşılandı" ifadeleri kullanılmıştır. Söz konusu haber araştırmacılar tarafından A kategorisinde kodlanmıştır. Hürriyet'te 14 Haziran 2013'de yayımlanan "Okumuş Çocuklar" başlıklı manşet haberde ise, Gezi eylemcileri üniversiteli,

özgürlük için mücadele eden gençler olarak yansıtılmış ve şiddeti polisin ateşlediği vurgulanmıştır. Bu bağlamda söz konusu haber B kategorisinde değerlendirilmiştir. Zaman gazetesinde 2 Haziran 2013'te manşette yer alan "Eylemcilere sükunet, hükümete 'kaygılara kulak ver' çağrısı" başlıklı haber C kategorisinde ele alınmıştır. Haberde Cumhurbaşkanı Gül'ün sükuneti sağlamak için iki tarafa yönelik barış çağrısı yer almaktadır.

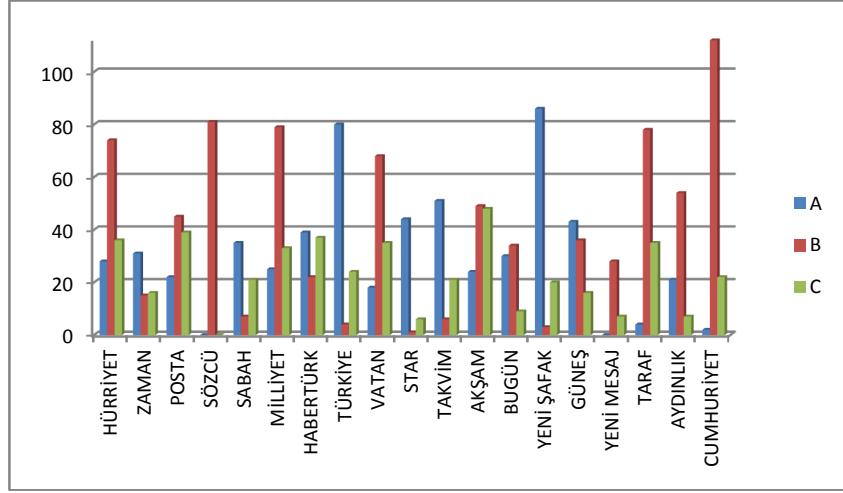
Tablo 3'te gazetelerin yayın politikalarının belirlenmesi amacıyla her bir gazetenin A, B ve C kategorilerindeki haberlerinin, Gezi Parkı Eylemleri'yle ilgili yayımladıkları toplam haber sayısına oranları hesaplanmıştır. Star, Yeni Şafak, Türkiye, Zaman, Sabah, Takvim, Güneş gazetelerinin Gezi Eylemleri'ni eleştiren türde haberlere, destekleyen ya da tarafsız haberlerden daha fazla yer verdikleri görülmektedir. Bu gazeteler Gezi Eylemleri süresince eylemcileri eleştiren bir yayın politikası belirlemişlerdir. Hükümeti destekleyen ve eylemcileri eleştiren en fazla haberi yayımlayan üç gazetede ise Star, Yeni Şafak ve Türkiye'dir. Star'da konuyla ilgili yayımlanan haberlerin yüzde 86'sı eylemcileri eleştiren A kategorisindeyken, Yeni Şafak'ta bu oran yüzde 78 ve Türkiye'de yüzde 74'dür.

Bu 7 gazeteye karşın 10 gazete ise eylemcileri destekleyen türdeki yayınlara (B) daha fazla yer vermiştir. Sözcü, Cumhuriyet, Yeni Mesaj, Hürriyet, Posta, Milliyet, Vatan, Akşam, Taraf ve Aydınlık hükümeti eleştiren ve eylemcileri destekleyen içerikteki yayınlara, eylemcileri eleştiren ve tarafsız haberlerden daha fazla kullanmıştır. B kategorisinde en fazla haber yayımlayan gazeteler Sözcü, Cumhuriyet ve Yeni Mesaj'dır. Sözcü haberlerinin tamamını, Cumhuriyet yüzde 82'sini ve Yeni Mesaj yüzde 80'ini B kategorisinde yayımlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre söz konusu 10 gazetenin Gezi Eylemleri boyunca eylemcileri destekleyen ve hükümetin uygulamalarını eleştiren bir yayın politikası izledikleri tespit edilmiştir.

Öte yandan Habertürk ve Bugün gazetelerini ayrı olarak değerlendirmekte fayda vardır. Habertürk gazetesinin A kategorisindeki haber oranı yüzde 39, B kategorisinde yüzde 22 ve tarafsız haber oranı yüzde 37'dir. Habertürk, eylemcileri eleştiren türde haberlere daha fazla yer ayırmakla birlikte tarafsız haberlerinin fazlalığı ve eylemcileri destekleyen türde yayınlara da yer vermesi dikkat çekmektedir. Habertürk'ün konuyla ilgili olarak diğer gazetelerden daha az sayıda haber yayımladığı ve yine birinci sayfada konuya diğer gazetelerden daha az yer verdiği de Tablo 1 ve Tablo 2'de görülmektedir. Bugün gazetesi ele alındığında ise gazetenin A kategorisinde yüzde 30, B kategorisinde yüzde 34 ve C kategorisinde yüzde 9 oranında habere yer verdiği belirlenmiştir. Bugün de haber sayısı ve haberlere ayırdığı alan bakımından diğer gazetelerden daha geride görülmektedir. Bu bağlamda Bugün ve Habertürk gazetelerinin konuyla ilgili her iki tarafın da görüşlerine yer veren haberler yayımladıkları ve çok net bir tavır almaktan kaçındıkları, bununla birlikte konuyu diğer gazetelerden daha az ele aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Doğu ve arkadaşları (2014: 91), Gezi Parkı olaylarının medyada mülkiyet yapısının üretilen içeriğe ve siyasete yönelik etkisinin geniş kitlelerce kavranmasını sağladığına dikkat çekmektedir. Sözeri ve Kurban ise, hazırladıkları TESEV raporunda (2012: 68), geleneksel medyanın son on yılda değişen sermaye yapısı nedeniyle medyada muhalefetin azaldığını savunmaktadır. Ortaya konan bulgular da gazetelerin okurlara gerçeğin bire bir aynasını sunmadıklarını göstermektedir. Bulgularda görüldüğü gibi gazeteler, Gezi Parkı Eylemleri'ne

ilişkin farklı tutumlara sahip haberler yayımlamayı tercih etmiştir. Bu bulgular ışığında, haber seçimlerinde sadece haber kriterlerinin değil, egemen ideoloji, ekonomik, politik görüş farklılıkları, sermaye sahipliği, gazetecilerin kişisel ideolojisi gibi faktörlerin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Söz konusu tutum farklılığı, Şekil 3'te de görülmektedir.

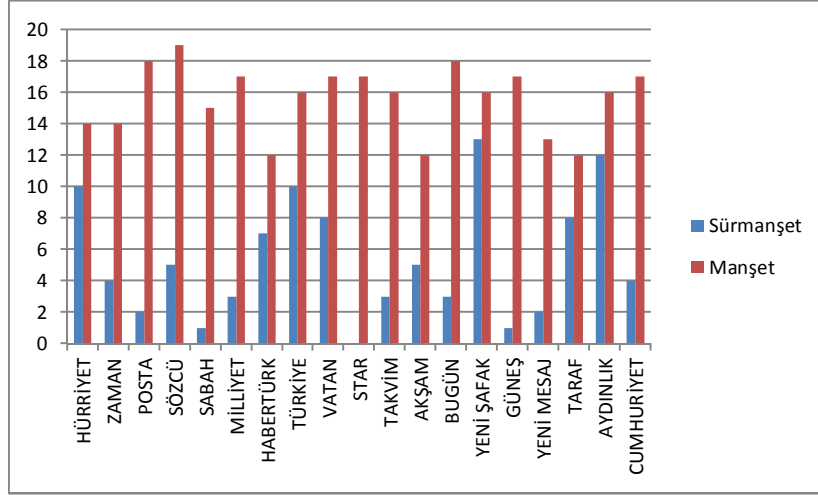
Şekil 3: Haber sayısı ve haberlerin tutumu

Şekil 3 incelendiğinde eylemcileri destekleyen (B) kategoride en fazla haber yapan gazete olarak Cumhuriyet dikkat çekmektedir. Eylemcileri eleştiren (A) kategoride en fazla haber yapan gazete ise Yeni Şafak'tır.

Tablo 4: Gezi Parkı Eylemleri İle İlgili Manşet ve Sürmanşet Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazete	Sürmanşet	Manşet	Toplam manşet/sürmanşet
SÖZCÜ	5	19	24
POSTA	2	18	20
BUGÜN	3	18	21
VATAN	8	17	25
CUMHURİYET	4	17	21
MİLLİYET	3	17	20
GÜNEŞ	1	17	18
STAR	-	17	17
YENİ ŞAFAK	13	16	29
TAKVİM	3	16	19
AYDINLIK	12	16	28
TÜRKİYE	10	16	26
SABAH	1	15	16
HÜRRİYET	10	14	24
ZAMAN	4	14	18
YENİ MESAJ	2	13	15
TARAF	8	12	20
HABERTÜRK	7	12	19
AKŞAM	5	12	17
TOPLAM	101	296	397

Tablo 4'te gazetelerin Gezi Parkı Eylemleri'ne ilişkin manşet ve sürmanşet haberlerinin dağılımı gösterilmiştir. 21 günlük süreçte 19 gazetede manşet veya sürmanşet kategorisinde 397 haber yayımlanmıştır. Manşet haber, gazetenin birinci sayfasında en büyük yeri kaplayan birinci haberdur ve o günkü sayının en önemli görülen konusuna ayrılmıştır. Sürmanşet ise gazetenin logo ve isminin üzerinde yer alan ve birinci sayfanın manşetle birlikte en kıymetli kabul edilen alanıdır. Tablo 4 incelendiğinde Sözcü Gazetesi'nin 21 günün 19'unda Gezi Parkı Eylemleri'ni birinci sayfa manşetinden duyurduğu görülmektedir. Eylemleri, Posta ve Bugün 18 kez, Vatan, Cumhuriyet, Milliyet, Güneş, Star 17 kez, Yeni Şafak, Aydınlık ve Türkiye 16 kez, Sabah 15, Hürriyet ve Zaman 14 kez, Yeni Mesaj 13, Taraf, Habertürk ve Akşam ise 12'şer kez manşete taşımışlardır. Manşet ve sürmanşetlerin dağılımı Şekil 4'te gösterilmiştir.

Şekil 4: Gezi Parkı ile ilgili manşet ve sürmanşet haberlerin gazetelere göre dağılımı

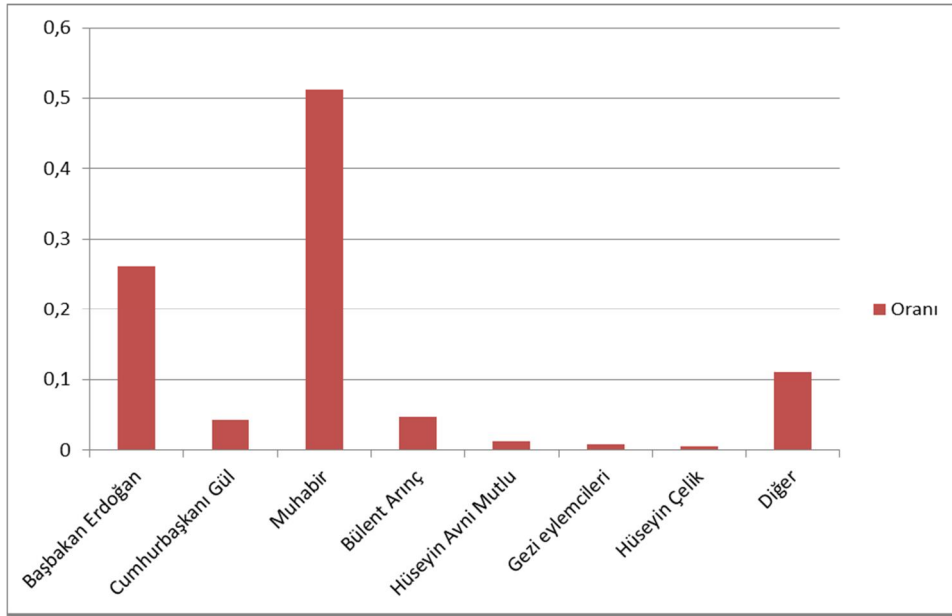
Şekil 4'e bakıldığında 19 gazetenin Gezi Parkı olaylarını sadece manşete taşımakla yetinmedikleri, bazı günler hem manşet hem de sürmanşeti Gezi Parkı Eylemleri'ne ayırdıkları görülmektedir.

Tablo 5: Haber Kaynaklarının Frekansları

Haber Kaynağı	Manşet/sürmanşet Sayısı	Haber Oranı
Başbakan Erdoğan	104	0,261964735516372
Cumhurbaşkanı Gül	17	0,042821158690176
Muhabir	204	0,513853904282115
Başb.Yrd. Bülent Arınç	19	0,047858942065491
Vali Hüseyin Avni Mutlu	5	0,012594458438287
Gezi eylemcileri	5	0,007556675062972
AK Par.Gen.Bşk. Yrd. Hüseyin Çelik	2	0,005037783375314
Diğer	41	0,108312342569269
Toplam manşet/sürmanşet sayısı	397	1

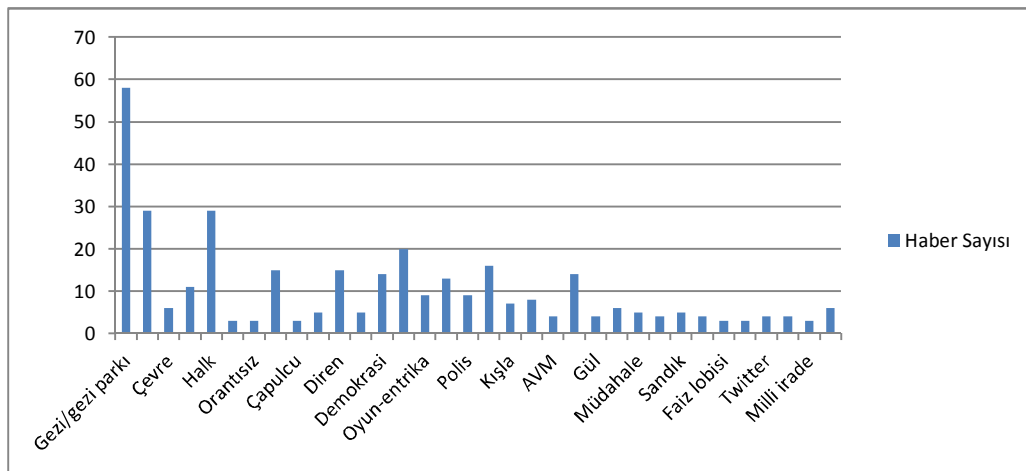
21 günlük süreçte 19 gazetenin manşet ve sürmanşetlerinde haberin kaynağını kimlerin oluşturduğu Tablo 5'te inceleme konusu edilmiştir. Yapılan taramada gazetelerin en fazla kendi muhabirlerinin Gezi Parkı Eylemleri'yle ilgili topladıkları bilgileri manşet ya da sürmanşete taşıdıkları görülmektedir. Haber kaynağının muhabir olduğu manşet/sürmanşet sayısı 204 olarak tespit edilmiştir. Muhabirlerin kendisinin haber kaynağı olduğu ve herhangi bir kimsenin demecine dayanmayan bu haberler, daha çok Gezi Parkı bölgesinde yaşanan son gelişmelerin aktarıldığı (eylemciler ile polis arasındaki çatışmalar, polisin biber gazı ile

müdahalesi, yaralananlar, hastanelere kaldırılanlar vb.), bölgeden bilgilerin sunulduğu haberleri kapsamaktadır. Gazetelerin manşet ve sürmanşetlerinde muhabirden sonra en önemli haber kaynağı dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'dır. Başbakan Erdoğan'ın yaptığı açıklamalar 21 günlük süreçte 104 kez manşet veya sürmanşet olarak gazetelerin birinci sayfasında yer almıştır. Dönemin Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç 19, dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül 17 kez gazetelerin manşet/sürmanşetlerinde demeçleriyle haber olmuştur. Yine dönemin İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu'nun açıklamaları 5, dönemin AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Hüseyin Çelik'inkiler 2 ve Gezi Parkı eylemcileri tarafından verilen demeçler ise 5 kez manşet/sürmanşete taşınmıştır. Avukatlar, sivil toplum kuruluşu temsilcileri, çeşitli sanatçılar, araştırma şirketleri, ekonomistler, muhalefet temsilcileri ile diğer haber kaynaklarına dayanan haberler ise 41 kez manşet/sürmanşet olmuştur. Gazetelerin manşet ve sürmanşetlerine ilişkin haber kaynaklarının oranları Şekil 5'te gösterilmiştir.

Şekil 5: Haber kaynaklarının oranı

Şekil 5'e bakıldığında 21 günlük süreçte 19 gazetenin manşet ve sürmanşetlerinde en çok kendi muhabirlerinin olay yerinden bildirdiği haberlere yer verdikleri görülmektedir. Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açıklamaları ise 104 kez manşet/sürmanşet olmuştur.

Şekil 6: Manşet ve sürmanşette en sık kullanılan kelimeler

Şekil 6’da 19 gazetenin 21 gün boyunca Gezi Parkı Eylemleri’yle ilgili olarak kullandığı 397 manşet/sürmanşet haberin başlığında en çok tekrar eden kelimeler ve frekansları gösterilmiştir. Buna göre Gezi eylemleri boyunca çıkan manşet haberlerinde en fazla geçen kelime “Gezi” olmuştur. 397 manşet/sürmanşetin 58’inde “Gezi” ya da “Gezi Parkı” kelimeleri kullanılmıştır. 397 manşet/sürmanşetin 29’unda halk, 28’inde ise Taksim kelimesi geçmiştir. Cumhurbaşkanı Gül’ün, Gezi eylemcilerine yönelik “Mesaj alınmıştır” açıklaması ise gazetelerin çoğunda manşet ya da sürmanşetten verilmiş, bu da “mesaj” kelimesini 20 frekans sayısıyla, başlıklarda en çok tekrar eden kelimeler arasına taşımıştır. Yine Başbakanı Erdoğan’ın Gezi Parkı’nın geleceğiyle ilgili referandum yapılacağı yönündeki açıklamaları da manşetlere en çok taşınan ifadelerden olmuştur. Referandum kelimesi başlıklarda 16 kez yer almıştır. Gezi Parkı Eylemleri’yle birlikte ortaya çıkan “diren” sloganı da başlıklarda 15 kez ve Gezi Parkı Eylemleri’yle ilgili olarak sosyal medyada sıkça kullanılan direnmek anlamındaki # işareti de gazete manşetlerinde 5 kez kullanılmıştır.

“Demokrasi” ve “biber gazı” kelimeleri ise 15’er kez gazete manşetlerinde geçmiştir. Başbakan Erdoğan, 21 günlük süreçte ismi manşetlerde en sık kullanılan kişi olmuştur. “Başbakan Erdoğan” ifadesi manşetlerde 14 kez yer alırken, muhalif gazetelerde ise küçümseyici bir ifade olarak 13 kez “Tayyip” sözcüğünün geçtiği tespit edilmiştir. Eylemci ve şiddet kelimeleri de gazete manşetlerinde 9’ar kez geçerek en fazla kullanılan ifadeler arasında yer almıştır. Şekil 6’da da görüldüğü gibi bir çevre eylemi olarak başlayan Gezi Parkı Eylemleri’ne ilişkin manşet/sürmanşet başlıkları tarandığında konuyla ilgili haberlerin çevre hareketinden ziyade siyasi bir içeriğe doğru kaydığı görülmektedir.

Korelasyon Analizi

Tablo 6: A, B ve C Kategorisindeki Haberlerin Kendi Aralarındaki İlişki

	A	B	C
A	1	-,727(0,000)	0,027(0,913)
B	-,727(0,000)	1	0,225(0,355)
C	0,027(0,913)	0,225(0,355)	1

A,B ve C kategorisindeki haberlerin kendi aralarındaki ilişkisi incelendiğinde, A ve B kategorisi arasında 0.01 hata payı ile istatistiksel olarak anlamlı ters yönlü bir ilişkiye ulaşılmıştır. A ya da B kategorisindeki haberlerden biri artarken diğeri azalmaktadır. Bir başka ifadeyle Gezi Parkı Eylemleri’ni eleştiren haberlerin arttığı gazetelerde Gezi Parkı Eylemleri’ni olumlayan haberlerin azaldığı, Gezi Parkı Eylemleri’ni olumlayan haberlerin arttığı gazetelerde ise Gezi Parkı Eylemleri’ni eleştiren haberlerin sayısında düşme meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu da gazetelerin yayın politikasıyla doğrudan ilgilidir. Gezi Parkı Eylemleri sırasında gazeteler konuyla ilgili bir yayın politikası belirlemiş ve aldıkları tavır doğrultusunda yayınlar gerçekleştirmişlerdir. Tablo 6’da yer alan istatistiki veriler de bu görüşü doğrulamaktadır.

Tablo 7: A,B ve C kategorisindeki Haber Sayıları İle Gazetelerin Eylemlerle İlgili Haberlere Ana Sayfalarında Yer Verdikleri Birim Arasındaki İlişki

	A	B	C
Birim	-,292(0,225)	0,621(0,005)	-,048(0,844)

Tablo 7’de gazetelerin Gezi Parkı Eylemleri’yle ilgili haberlere ana sayfalarında yer verdikleri birim ile ilgili haber kategorilerindeki haber sayıları arasındaki ilişki incelenmek istenmiştir. Bu bağlamda B kategorisindeki haber sayısı ile gazetelerin eylemlerle ilgili

haberlere ana sayfalarında yer verdikleri birim arasında 0.01 hata payıyla istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki elde edilmiştir. Buna göre, gazetelerde Gezi Parkı Eylemleri'ni olumlayan haberler (B) artış gösterdiğinde, gazetelerin ana sayfalarında eylemlerle ilgili haberlere yer verdikleri alanın da arttığı belirlenmiştir.

Tablo 8: A,B ve C Kategorisindeki Haber Sayıları İle Gazetelerde Eylemlerle İlgili Yer Alan Haber Sayıları Arasındaki İlişki

	A	B	C
Haber Sayısı	0,004(0,986)	0,621(0,005)	0,713(0,001)

Tablo 8'de gazetelerin ana sayfalarında Gezi Parkı Eylemleri'yle ilgili yer verdikleri haber sayıları ile A, B, C kategorilerinin haber sayıları arasındaki ilişki incelenmek istenmiştir. Bu bağlamda B kategorisindeki ve C kategorisindeki haber sayıları ile gazetelerdeki eylemlerle ilgili haber sayısı arasında 0.01 hata payıyla istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki elde edilmiştir. Gazetelerdeki B ve C kategorisindeki haberler artış gösterdiğinde gazetelerdeki eylemlerle ilgili haber sayıları da artış göstermektedir. B ve C kategorisindeki haberler ile gazetelerdeki eylemlerle ilgili haber sayısı arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde C kategorisi ile haber sayıları arasındaki korelasyon katsayısı, B kategorisiyle arasındaki haber sayıları arasındaki korelasyon katsayısından daha büyüktür. C kategorisindeki haberlerdeki artış, gazetelerdeki eylemlerle ilgili haber sayılarındaki artışı daha çok etkilemektedir.

Tablo 9: Eylemlerle İlgili Haberlerin Ana Sayfada Kapladığı Birim ve 21 Günlük Süreçte Gazetelerde Yer Alan Haber Sayısı Arasındaki İlişki

	Haber Sayısı	Birim
Haber Sayısı	1	0,427(0,068)
Birim	0,427(0,068)	1

Eylemlerle ilgili haberlerin ana sayfada kapladığı birim oranları ve 21 günlük süreçte gazetelerde yer alan haber sayısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bunun için öncelikle korelasyon analizine başvurulmuştur. Pearson korelasyon katsayısı kullanılarak yapılan korelasyon analizi Tablo 9'da gösterilmiştir. Bu korelasyon analizi incelendiğinde 0.10 hata payı ile iki parametre arasında 0.427'lik bir korelasyona ulaşılmıştır. Bu da haber sayısı ve birim değişkenlerinin arasındaki pozitif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Eylemlerle ilgili yapılan haber sayısı arttığında haberlere verilen yer de birim olarak artış göstermektedir.

SONUÇ

Gezi Parkı Eylemleri'nin Türk ulusal basınında nasıl temsil edildiğinin belirlenmesine yönelik araştırmanın sonuçları, konuyla ilgili geniş bir fotoğrafı ortaya koymaktadır. 27 Mayıs'ta İstanbul Gezi Parkı'ndaki ağaçların sökülmesini istemeyen bir grup çevrecinin yaptığı eylem, gazetelerin birinci sayfasında haber olarak yer almazken, 29 Mayıs tarihinde polis eylemcilere yönelik müdahalesinin ardından Gezi eylemleri uzun süre gündemden düşmemek üzere ulusal gazetelerin ana konusu haline gelmiştir. Polis müdahalesiyle birlikte küçük bir çevre eylemi olmaktan çıkarak sosyal medyada örgütlenen bir toplumsal harekete ve hükümet eleştirisine dönüşen Gezi Parkı Eylemleri, ortaya çıktığı ve en güçlü seviyesine ulaştığı 27 Mayıs-16 Haziran arası 21 günlük zaman dilimi içerisinde 5.5 milyonluk tirajın 4 milyon 177 binini temsil eden 19 gazetenin ana sayfasında 1811 kez haber olmuştur.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında Gezi Parkı Eylemleri'ni ana sayfasında en fazla haberleştiren gazeteler Hürriyet, Milliyet ve Cumhuriyet olarak belirlenmiştir. Hürriyet konuyla ilgili 138, Milliyet 137 ve Cumhuriyet 136 haber yayımlamıştır. Gezi Parkı Eylemleri'yle ilgili en az haberi ise 35 haberle Yeni Mesaj gazetesi yayımlamıştır. Yeni

Mesaj'dan sonra konuyla ilgili en az sayıda haber yayımlayan gazeteler Star (51), Zaman (62) ve Sabah'tır (63).

Ulusal gazetelerin Gezi Parkı Eylemleri'ne ne derece önem verdiğinin tespit edilebilmesi için haber sayılarının dışında haberlerin birinci sayfada kapladığı alan ve konunun manşet ile sürmanşette yer alma oranları da ölçülmüştür. Haber sayısı konuyla ilgili haberlerin çeşitliliğini gösterirken, haberlerin birinci sayfada kapladığı alan ise konunun ulusal gazetelerce ne derece önemli görüldüğüne işaret etmektedir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında Sözcü'nün 21 gün boyunca ana sayfasının yüzde 84'ünü, Aydınlık'ın yüzde 82'sini, Cumhuriyet'in yüzde 78'ini, Hürriyet, Vatan ve Milliyet'in ise yüzde 60'undan fazlasını Gezi Eylemleri'ne ayırdığı tespit edilmiştir. Buna karşın birinci sayfasında konuya en az yer ayıran gazeteler ise Habertürk, Zaman ve Bugün olmuştur. Habertürk 21 gün boyunca ortalama olarak birinci sayfasının yüzde 34'ünü, Zaman yüzde 35'ini ve Bugün yüzde 39'unu Gezi Parkı Eylemleri'ne ayırmıştır. 12 gazetenin, 21 gün boyunca ortalama olarak ana sayfanın yarısından fazlasını Gezi Parkı Eylemleri'ne ayırdığı görülmüştür.

Gezi Parkı Eylemleri'nin gazetenin en önemli yeri olan manşet ve sürmanşette yer alma oranları da konunun gündemin en önemli maddesi olduğunu doğrulamaktadır. Araştırma sonuçlarına göre Gezi Parkı Eylemleri söz konusu süre içinde toplam 296 kez manşet ve 101 kez sürmanşet (toplam 397) olmuştur. 19 gazetenin 21 gün içinde atabileceği manşet sayısı toplam 399'dur. 21 günde 399 manşetin 296'sı, bir başka ifadeyle manşetlerin yüzde 74,5'i Gezi Parkı Eylemleri'ne ayrılmış; buna ilave olarak konu 101 kez de sürmanşetten sunulmuştur. Haber sayıları, haberlerin birinci sayfasında kapladıkları alan ve konuyla ilgili manşet/sürmanşet sayısı göz önüne alındığında üç hafta içinde ulusal gazeteler için en önemli gündem maddesinin Gezi Parkı Eylemleri olduğu, araştırma sonuçlarında net olarak görülmektedir.

Gazetelerin Gezi Parkı Eylemleri'ni birinci gündem maddesi olarak ele almasının yanında haberlerin tutumları da büyük önem taşımaktadır. Araştırma bağlamında haberler Gezi Parkı Eylemleri'ni eleştiren (A), Gezi Parkı Eylemleri'ni olumlayan (B) ve tarafsız (C) haberler olarak üç kategoriye ayrılmıştır. Böylece hangi gazetenin nasıl bir tutum takındığına ilişkin fotoğraf, yorum yapılmaksızın nicel verilerle ortaya konulmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre A kategorisinde en çok haber yayımlayan gazeteler Star, Yeni Şafak ve Türkiye'dir. Star gazetesinin haberlerinin yüzde 86'sı, Yeni Şafak'ın yüzde 78'i ve Türkiye'nin yüzde 74'ü A kategorisindedir. Gezi Parkı Eylemleri'ni destekleyen ve hükümeti eleştiren türde haberlere en çok yer veren gazeteler ise Sözcü, Cumhuriyet ve Yeni Mesaj'dır. Sözcü haberlerinin tamamını, Cumhuriyet yüzde 82'sini ve Yeni Mesaj yüzde 80'ini B kategorisinde yayımlamıştır.

Genel tablo değerlendirildiğinde Star, Yeni Şafak, Türkiye, Zaman, Sabah, Takvim, Güneş gazetelerinin Gezi Eylemleri'ni eleştiren; Sözcü, Cumhuriyet, Yeni Mesaj, Hürriyet, Posta, Milliyet, Vatan, Akşam, Taraf, Aydınlık gazetelerinin ise eylemcileri destekleyen ve hükümeti eleştiren bir yayın politikası benimsedikleri tespit edilmiştir. Bunlara ilave olarak Habertürk ve Bugün gazetelerinin her iki tarafa ilişkin çok sayıda haber yayımladıkları görülmektedir. Bu durum her iki gazetenin konuyla ilgili kesin bir taraf tutmaktan kaçınan ve dengeleri korumayı hedefleyen bir yayın politikası izledikleri şeklinde yorumlanmaktadır. Toplam değerlere bakıldığında 19 gazetede yayımlanan haberlerin ortalama olarak yüzde 40'ının eylemcileri destekleyen, yüzde 32'sinin eylemcileri eleştiren ve yüzde 23'ünün tarafsız haberlerden oluştuğu belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında 21 günlük süreçte 19 gazetenin manşet ve sürmanşetlerinde haberin kaynağını kimlerin oluşturduğu araştırılmış, böylece gazetelerin en çok hangi haber kaynaklarından gelen haberleri manşete taşıdıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuçlar ele alındığında gazetelerin kendi muhabirleri dışında en fazla dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'dan gelen açıklamaları manşet ya da sürmanşete taşıdıkları görülmüştür. Gazeteler konuyla ilgili tutumları ne olursa olsun Başbakan Erdoğan'ın açıklamalarını önemli olarak değerlendirmiş ve manşet ve sürmanşetten yayımlamışlardır. Gezi Parkı Eylemleri'yle ilgili 397 manşet/sürmanşetin 104'ünü Başbakan Erdoğan'ın demeçleri oluşturmuştur. Erdoğan'ın

dışında dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç da haber kaynağı olarak dikkat çekmektedir. Bunun nedeni Galtung ve Mari Holmboe Ruge'un 12 haber faktörü kuramında söz ettiği elit kişiler faktörüdür. Erdoğan, Gül ve Arınç'ın sözleri, diğer kişilerin sözlerinden daha önemli görülmekte, kamuoyu oluşturma gücü bakımından haber değeri taşıdığı düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında konuyla ilgili yayımlanan manşet/sürmanşet haberin başlığında en çok tekrar eden kelimeler ve frekansları da ele alınmıştır. Gezi eylemleri boyunca yayımlanan 397 manşet/sürmanşetin 58'inde "Gezi" ya da "Gezi Parkı" kelimeleri ve 28'inde "Taksim" kelimesi kullanılmıştır. Bunun nedeni olayların Gezi Parkı'nın bulunduğu Taksim'de geçmesidir. Hem yer bildirmesi hem de olayın adı haline gelmesi bu kelimelerin çokça kullanılmasının nedenidir. Başlıklarda en çok kullanılan kelimelerden biri de "mesaj"dır. Bunun nedeni ise Cumhurbaşkanı Gül'ün Gezi eylemcilerine yönelik "Mesaj alınmıştır" açıklamasının 20 gazetede manşete taşınması olarak tespit edilmiştir. Gezi Parkı'nın geleceğine ilişkin referandum düzenlenmesine yönelik açıklamalar nedeniyle "referandum" kelimesi başlıklarda 16 kez, referandumla ilgili "sandık" ise 5 kez yer almıştır. Başlıklarda frekansı en yüksek diğer kelimeler ise "halk", "demokrasi", "diren/direnış", "biber gazı", "Başbakan Erdoğan", "Tayyip", "eylem", "şiddet", "entrika" ve "polis"dir. İstanbul Gezi Parkı'nda ağaçların sökülerek yerine AVM ya da Topçu Kışlası yapılacağı gerekçesiyle bir çevre eylemi olarak başlayan Gezi Parkı olaylarında, haber başlıklarında söz konusu kelimelerin çok az yer aldığı görülmüştür. Örneğin "kışla" kelimesi başlıklarda 7 kez, "çevre" 6, "AVM" 4 ve "ağaç" 2 kez yer almıştır. Bu durum, konunun gazetelerce bir çevre hareketinden ziyade toplumsal ve siyasi bir hareket olarak algılandığını ve yansıtıldığını göstermektedir.

Diğer taraftan A, B ve C kategorisindeki haberlerin kendi aralarındaki ilişkisi incelendiğinde, A ve B kategorisi arasında 0.01 hata payı ile istatistiksel olarak anlamlı ters yönlü bir ilişkiye ulaşılmıştır. A ya da B kategorisindeki haberlerden biri artarken diğeri azalmaktadır. Bu da gazetelerin belirledikleri haber politikaları doğrultusunda kendi görüşlerindeki haberlere yer verirken, karşıt görüşteki haberleri daha az yayımladıklarını göstermektedir.

Haber değeri ve haber faktörü araştırmaları, Türkiye'deki Gezi Parkı Eylemleri'nin niçin haberleştirildiği sorusunu yanıtlamaktadır. Eylemler, daha önceden karşılaşılmamış tarzda bir sosyal medya örgütlenmesi ile gerçekleşmesi, her görüşten insanı barındırması bakımından alışılmadık dışındadır. Uzun bir dönemi kapsamaması, süreklilik faktörünü; olayla ilgili ünlü sanatçıların ve politikacıların da açıklamalarda bulunması, hükümetle ilintili olması elit kişi faktörünü içermektedir. Olayın Türkiye'nin en kalabalık şehri olan İstanbul'da gerçekleşiyor olması ise hem olay yerinin yakınlığı kriterini, hem de olayın insanla ilgili olması boyutunu karşılamaktadır. Eylemlere yönelik olarak zaman zaman şiddet olaylarının ortaya çıkması ise negatiflik unsurunu taşımaktadır. Dolayısıyla Gezi Parkı Eylemleri'nin yukarıdaki görüşlerde belirtilen haber faktörlerinin büyük bir çoğunluğunu taşımakta olduğu görülmektedir.

Galtung ve Ruge'un belirttiği gibi, bir olay, haber faktörlerinden ne kadar fazlasını içerirse haberleştirilme olasılığı o kadar yüksektir. Bu bağlamda Gezi Parkı Eylemleri, görüşlerine başvurduğumuz haber faktörleri kuramcılarının belirttiği pek çok kriteri taşımaktadır ve haberleştirilmesi beklenmektedir. Kanımızca bu durum konunun, sadece bir çevre eylemi iken neden haberleştirilmediğini de açıklamaktadır. Araştırma bulgularına göre Gezi Parkı Eylemleri, 27 Mayıs 2013 tarihinde başlamasına karşın, polisin müdahale ettiği ve eylemlerin hükümete karşı bir tepki niteliği kazandığı tarihten itibaren (29 Mayıs sonrası) gazetelerin birinci sayfasında yer bulmaya başlamıştır. Sadece bir çevre eylemiyken haber faktörlerinin büyük bir çoğunluğunu barındırmadığı için konu haberleştirilmemiştir. Eylemler şiddet, hükümet karşıtlığı ve geniş kitlelerin katılımı unsurlarının ortaya çıkışı ile birlikte ulusal basının dikkatini çekmeyi başarmıştır.

Araştırmadan elde edilen bir başka bulgu ise Gezi Parkı Eylemleri'nin farklı gazetelerce farklı temsil edildiğidir. Bazı gazetelerin iktidarın söylemlerine daha fazla yer verirken

bazılarının ise muhalif bir yayın politikası sürdürmeyi tercih ettiği bulgularla ortaya konmaktadır. Bu farklılık, Hall, Hoggart, Murdock, Herman ve Chomsky'nin de vurguladığı gibi haberlerin okurlara gerçekliğin bire bir aynasını sunmadığını ve çeşitli faktörlerin süzgecinden geçtiğini göstermektedir. Medyanın haberleri hangi bakış açısıyla sunduğunda sadece haber kriterlerinin değil, egemen ideoloji, ekonomik, politik görüş farklılıkları, sermaye sahipliği, gazetecilerin kişisel ideolojisi gibi birçok faktörün etkili olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma Gezi Parkı Eylemleri'nin Türkiye'de yayımlanan ulusal gazetelerce nasıl temsil edildiğini haber kuramları bağlamında nicel verilerle ortaya koymuştur. Yukarıda belirtilen tutum farklılıklarının temellerini anlayabilmek için ise bundan sonraki çalışmalarda söz konusu haberlere söylem analizi yöntemi uygulanarak konunun medyanın ekonomi politikası bağlamında da değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ALVER, Füsün (2011). *Gazetecilik Bilimi ve Kuramları: Gazetecilik Kuram Tasarımlarını Türkiye'deki Gazetecilik Sistemi ve Uygulamalarıyla Sınama Denemesi*, İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- BABAOĞLAN, Ali Rıza ve BANKO, Meltem (2013). *Gezi Parkı Sürecine Dijital Vatandaş'ın Etkisi*, Kişisel Yayınlar.
- BENNETT, W. Lance (2008). "Changing Citizenship in the Digital Age", *Civic Life Online: Learning How Digital Media Can Engage Youth* (Ed. W. Lance Bennett vd.), Foundation Series on Digital Media and Learning, The MIT Press: Cambridge.
- CASTELLS, Manuel (2013). *İşyan ve Umud Ağları: İnternet Çağında Toplumsal Hareketler*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- MCQUAIL, Denis ve WINDAHL, Sven (2005). *İletişim Modelleri* (Çev. Konca Yumlu), İstanbul: İmge Yayınevi.
- DOĞU, Burak & ÖZÇETİN, Burak & BAYRAKTUTAN, Günseli & BİNARK, Mutlu & ÇOMU, Tuğrul & TELLİ, Aydemir Aslı & İSLAMOĞLU, Gözde, (2014). *Siyasetin Yeni Hali Vaka-i Sosyal Medya*, İstanbul: Kalkedon Yayınevi.
- ERDOĞAN, İrfan & ALEMDAR, Korkmaz (2010). *Öteki Kuram: Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi*, Ankara: Erk Yayınları.
- GERBAUDO, Paolo (2014). *Twitter ve Sokaklar: Sosyal Medya ve Günümüzün Eylemciliği* (Çev: Osman Akinhay), İstanbul: Agora Kitaplığı.
- HARCUP, Tony & DEIRDRE, O'Neill (2001). "What Is News? Galtung and Ruge revisited", *Journalism Studies*, 2:2. 261-280.
- HERMAN, Edwards S., CHOMSKY Noam (2012). *Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası* (Çev: Ender Abadoğlu), İstanbul: Bgst Yayınları.
- IRAK, Dağhan & YAZICIOĞLU, Onur (2012). *Türkiye ve Sosyal Medya*, İstanbul: Okuyan Us Yayınevi.
- IRAK, Dağhan (2013). "Sosyal Medya Direnişin Neresinde?", *Sıcak Haziran: Sonraki Direnişe Mektup* (Haz. Nuray Sancar), İstanbul: Evrensel Kültür Kitaplığı.
- İNAL, Kemal (2013). "Gezi: Tanım, Failler ve Roller", *Gezi, İşyan, Özgürlük: Sokağın Şenlikli Muhalefeti* (Der. Kemal İnal), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- KARADAĞ, Meltem (2014). "Gezi Parkı Direnişi ve Orta Sınıf". *Gezi ve Sosyoloji: Nesneyle Yüzleşmek, Nesneyi Kurmak* (Der. Vefa Saygın Ögütte & Emrah Göker), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- LIPPMAN, Walter (1945). *Public Opinion*, New York: The Macmillan Company.
- RATTO, Matt & BOLER, Megan (2014). *DIY Citizenship: Critical Making and Social Media*, London: MIT Press.
- SÖZERİ, Ceren & KURBAN, Dilek (2012). *İktidarın Çarkında Medya: Türkiye'de Medya Bağımsızlığı ve Özgürlüğü Önündeki Siyasi, Yasal ve Ekonomik Engeller*, Demokratikleşme Programı Medya Raporları Serisi - 3, Ankara: TESEV Yayınları.
- ŞEN, Hasan (2014). "Apolitikliğe Politik Bakmak", *Gezi ve Sosyoloji: Nesneyle Yüzleşmek, Nesneyi Kurmak* (Der. Vefa Saygın Ögütte & Emrah Göker), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- TEKİNALP, Şermin & UZUN, Ruhdan (2009). *İletişim Araştırmaları ve Kuramları*, İstanbul: Beta Yayınları.
- TUĞAL, Cihan (2013). *Gezi'nin Yükselişi, Liberalizmin Düşüşü*, İstanbul: Agora Kitaplığı.
- WIMMER, D.D. ve DOMINICK, J.R. (2000). *Mass Media Research: An Introduction*, Belmont: Wadsworth Publishing Company.
- YILDIRIM, Ali & ŞİMŞEK, Hasan (2006). 6. Baskı, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

- _____, (2013) Taksim Gezi Parkı Protestoları
http://tr.wikipedia.org/wiki/2013_Taksim_Gezi_Park%C4%B1_protestolar%C4%B1 , Erişim: 01.04.2014.
- www.medyatava.com/tiraj Erişim: 07.04.2014
- www.yaysat.com.tr/gazete+tirajlar.html; Erişim: 07.04.2014
- www.tdp.com.tr/services/gazete.asp Erişim: 07.04.2014
- <http://www.haberturk.com/gundem/haber/849579-basbakan-erdogan-tencere-tava-hep-ayni-hava>, Erişim: 10.04.2014.
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/23530185.asp>, Erişim: 10.04.2014.